

ABSZTRAKTOK

**1956 és a szocializmus: válság és újragondolás konferencia, Eger
2016. szeptember 8–10.**

Záhonyi-Ábel Márk

**Eszterházy Károly Egyetem Médiainformatika Intézet, Mozgóképkultúra Tanszék
zahonyi.abel.mark@gmail.com**

Utóélet és örökség – 1956 ábrázolása a kortárs magyar játékfilmekben

A kortárs magyar film számos darabja foglalkozik az 1956-os forradalommal, illetve annak utótörténetével. Az előadás célja, hogy mozgóképes példák alapján (Vágvölgyi B. András: Kolorádó Kid (2010), Török Ferenc: Apacsok (2010), Bergendy Péter: A vizsga (2010), Szász Attila: A berni követ (2014)) megvizsgálja, hogy az elmúlt években készült játékfilmekben (elsősorban televíziós művekben) hogyan reprezentálódnak az 1956-os történések.

A vizsgálati halmaz darabjai a korai Kádár-korszakban játszódnak, s mindegyik szerepeltet olyan karaktereket, akiknek sorsát befolyásolták a forradalom eseményei. Az előadás fő témája annak bemutatása lesz, hogy hogyan ábrázolják az adott mozgóképes példák a résztvevők utóéletét, s milyen lehetőségek, szabadon választott utak vagy kényszerpályák adódtak számukra az 1956 utáni első néhány évben. A karakterek megjelenítése lehetővé teszi, hogy az adott időszak változatos nézőpontokon keresztül kerüljön feldolgozásra, s különböző, egymással párhuzamosan létező narratívák (karrier, bosszú, túlélés) bemutatása valósuljon meg.

Káli Anita

**Irodalomtudományi Doktori Iskola, Miskolc
kalianita34@gmail.com**

A forradalom emlékezete Spiró György Tavaszi Tárlat című regényében

Előadásomban az 1956-os forradalom a kortárs irodalomban való megjelenésével, a történelmi események irodalmi reprezentációjának lehetőségeivel foglalkozom. Elsősorban arra keresem a választ, hogy Spiró György Tavaszi Tárlat című művében milyen nézőpontból jelenik meg a forradalom és az azt követő időszak, a mitizáló, heroikus megközelítés helyett hogyan lép működésbe az alulnézeti perspektíva, és ez a jellemző miként formálja a szöveg narratív sajátosságait? Vizsgálom továbbá, hogy a mű mennyiben tér el az események addig ismert narratívumaitól, és hogyan illeszkedik más 1956-os forradalommal foglalkozó kortárs irodalmi szövegek kontextusába. Miként tudja egy regény szövege egyszerre megjeleníteni és formálni egy esemény kollektív emlékezetét? A történelmi regény hagyományához való kapcsolódás szempontjából is érdekes kutatási terep lehet Spiró György műve, megfigyeljük benne a történelem és a fikcionális történetmondás együttállását, amelynek lehetséges következtetései alkalmat adhatnak a kortárs irodalom közelmúlt eseményeit tematizáló művek tágabb irodalomelméleti vizsgálatára.

Litkei József

**University of California Los Angeles
litkei.jozsef@gmail.com**

Lappangó párhuzam: 1956 és a világháború emlékezete

Előadásomban azt a kérdést igyekszem körbejárni, hogy milyen mértékben határozta meg az 1956-os felkelés eseményeit és különösen a résztvevők szimbolikus önkifejezését a 2. világháború emléke, illetve az annak tapasztalatából levont következtetések. Célom tágabb

ABSZTRAKTOK

1956 és a szocializmus: válság és újragondolás konferencia, Eger

2016. szeptember 8–10.

értelemben annak vizsgálata, mennyiben is értelmezhető 1956 egyfajta háború utáni (postwar vagy postbellum) jelenségként, illetve hogy egy ilyen megközelítés milyen új, az 1945-1960-as korszakot érintő értelmezési lehetőségek előtt nyitja meg az utat.

Kiindulási pontom az a fenti kérdésfeltevést első látásra megkérdőjelező probléma, hogy a háború, mint vonatkozási pont miért is nem jelent meg a felkelés alatti közbeszédben. S bár ez a hiány önmagában megmagyarázza, hogy a háború emlékének kérdése 1956-tal kapcsolatban miért nem vonzott eddig komolyabb történelmi érdeklődést (a felkelés alatti antiszemitizmus kérdését kivéve), az érdektelenség sokkal kevésbé tűnik magától értetődőnek ha a jelenséget a felkelés alatt kibontakozó történelmi-szimbolikus diskurzus kontextusába helyezzük. A háborús analógia hiánya különösen annak fényében feltűnő, hogy amúgy a „privát” közbeszéd szintjén, például naplóbejegyzésekben, az eseményeket átélők egy része alkalmanként párhuzamot vont az 1944-es „ostrom” és az 56-os harcok között, s nem ritkán hasonló túlélési stratégiákat is követett. Mégis, ez a hétköznapi beszéd és viselkedés szintjén megmutatkozó párhuzam a nyilvánosságának szánt közbeszédben mégsem kristályosodott széles körben elterjedt narratívává.

Tézisem szerint itt korántsem véletlenről van szó, sokkal inkább egy részben tudatos diskurzív stratégiáról, s így a feltűnő hiány nem a világháború kérdésének jelentéktelenségét, hanem éppenséggel annak fontosságát mutatja. Úgy gondolom, az 56-ban is az „oroszok” ellen harcolók kifejezetten kerülni igyekeztek azt, hogy tetteiket a világháborús analógia keretében, mintegy a korábbi összetűzés újabb fejezeteként lehessen értelmezni, mely törekvés nemcsak a nyilvános deklarációk szintjén jelentkezett, de a híresztelések kevésbé tudatos szintjén is. Mindez – úgy gondolom – nem csak megmutatja, milyen mértékben határozta meg azt a képet, ahogy a felkelő társadalom önmagát láttatni kívánta, a háború örökségének tekinthető nemzetközi antifasiszta konszenzus nyelvezeté, hanem azt is, hogy a kortársak gondolkodásában a kommunista uralommal és annak tartósságával, illetve, ezzel szoros összefüggésben, a nyugati beavatkozással kapcsolatos elképzelések és illúziók – melyek 56-ban a cselekvés szintjén is kifejezésre jutottak – nemritkán éppen, hogy a korábbi sorsfordulók élményének tükrében nyertek értelmet.

Az 1945 utáni másfél évtized kultúratörténelmének átértékelése a háborús tapasztalat és a háború által felvetett problémák szempontjából meggyőződésem szerint számos új kérdést vet fel, s így olyan alternatív értelmezési keretet nyújthat, melynek révén a korszak története is jobban megérthetővé válik.